

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

—Δέν ἔχουμ' καιρό, παπά, πρέπ' νά κινήσουμ', γιατί ἄ βρα-
διαστοῦμ' στό κίρ'.

—Σέ λίγο, Σουγκούν, ἄ ξεκινήσουμ', μόν, 'τοίμασ' τ' ἄλογα
καί γώ ἑτοιμάζω τὸ δισάκ' μου.

Σέ λίγο δυὸ ἄλογα βαρβάτα κόκκινα καί λαμπερά, ἔφτασαν
μέ τὸ Σουγκούν στοῦ παπᾶ τῆ θύρα.

—Παπά, ἑτοιμος;

—'Ετοιμος, ἑτοιμος, καί ἔβηξε ὁ παπᾶς δυνατά, τυλίγοντας
γύρω στό λαιμό του τὸ μάλινο σάλι του τρεῖς φορές. Πάτησε τὸ
καλλιμαύκι του καλὰ στό κεφάλι καί τόλιξε τῆ γούνα του καί σφί-
χτηκε στό ράσο του μέσα.

Ἡ παπαδιά πίσω μέ τὸ δισάκι, γεμάτο κι' ἀπό τίς δυὸ μεριές,
τὸν ἀκολούθησε ὡς τὴν ἐξώπορτα. Φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καί
τοῦ πρόσφερε τὸ δισάκι, ποῦ κλειοῦσε μέσα τὰ πετραχήλια καί τ'
ἄμφιά του καί τὰ ιερά του βιβλία. Δίχως αὐτὰ δὲ ξεκινούσε που-
θενά, ὅπως δέν πάει δίχως τουφέκι ὁ στρατιώτης στόν πόλεμο.

—Μὰ ἔχ' βιβλία, παπᾶ κεί, τί τὰ θέλς! τοῦ εἶπε.

—Σώπα σύ, γώ θέλω τὰ δικά μ' βιβλία.

Κί' ἀληθινὰ τὰ ιερά του βιβλία, τὸ εὐχολόγιο, τ' ὠρολόγιο, τὸ
προσευχητάριο, ἦταν πολὺ παλαιωμένα, τόσο ποῦ μύρισαν, καί τὰ
φύλλα βρώμισαν στὰ 40 χρόνια τῆς παπαδικῆς του, μὰ κείνος τᾶ-
θελε γιατί τὰ γνώριζε, ὅπως ὁ κυνηγὸς τὸ τουφέκι του, κιὸ χασά-
πης τῆ χατζάρα τοῦ κιὸ παπουτοῦς τεχνίτης τῆ φαλτσέτα του.

—'Ἄλλο νὰ διαβάζ'ς πέ τὰ τὰ δικά σ' βιβλία κι' ἄλλο πέ τὰ ξένα.

'Εκεῖνος στὰ τυφλά εὔρισκε μέ δαυτὰ τίς προσευχές του καί
διάβαζε ὀλοκάθαρα μαυτὰ καί πίσω ἀπὸ τὰ σταλάγματα τῶν κε-
ριῶν, ποῦ ἀπὸ χρόνια πέφτοντας ἄφιναν νὰ φαίνονται τὰ γραμ-
μένα λίγο ξέθωρα.

'Ἐτσι λοιπὸν πήρε καί τὰ βιβλία του.

Σάν παλιὸς καθαλλάρης, ποῦ δρασκέλιζε κάμπους καθαλλά
στὰ νιάτα τοῦ, πήδησε στάλογο—ένα ἄτι ἄλικο ἀρπάζοντας τὰ γκέ-
μα καί πέρασε τὰ πόδια του στὰ ζεγγιά. Τάλογο ἔννοιωσε πάνω
καθαλλάρη σωστό. Κουνήθηκε λιγάκι γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ, χόρεψε

Π. Παπαχριστοῦ

Ἀρχιθρησκευτῆ
Λαογραφικῆ
Γραμματεῖας
Ἐπισημ. 4
Αθ.τ.τ. 19367.

κομμάτι, και στάθηκε δαγκάνοντας τὰ σίδηρα ἀφρισμένο. Κιό Σουγκούνς—ὁ ἀγροφύλακας—σάν ἀστραπή πηδώντας στη φοράδα του ἔκανε κάμποσα χορέματα γιὰ γούστο και τυλιγμένος στη βαρυὰ γούνα του με τὸν ἀψηλὸ γιακὰ σηκωμένον, ποὺ τοῦκρυβε τὸ κεφάλι με τὴ μούκια ὀρθὴ ρούσικα, εἶπε:—”Ε παπά, εὐλογία.

—Εὐλογία, Σουγκούν. Καί γυρίζοντας στην παπαδιά: — Δόμ’ τὸ παιδί ντέ, ποὺν τὸ παιδί;

Τὸ παιδί εἶταν ὁ προῦστερνός του γιὸς ὁ Πολύδερος, ποὺ τὸν ἀγαποῦσε πολὺ, ποὺ τὸν βαστοῦσε ἀπὸ τοὺς τσουμπέδες στὸ κάθε βῆμα του, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε στην ἐκκλησιά, στὸ σπίτι. Ἐνα στρογγυλούτσικο κατσαρομάλλικο παιδί, ποὺ εἶξαρε δέκα χρονῶν νὰ ψέλνει τὴ λειτουργία και νὰ λέει τὸν ἀπόστολο και νὰ λαλεῖ τὸ χερουβικό, και νὰ ὑψώνει ὡς τὸν τροῦλλο τὴ φωνή του λέγοντας, τὸ ἄξιον ἐστίν, και μελωδώντας τὴν παρὰ κληση. Εἶταν και τὸ δεξι χέρι τοῦ παπᾶ. Γιατὶ τὸν ἔγβαλε ὁ νουνός του Πολύδερο δὲ ξαίρω, μὰ εἶταν Πολύδερος με πολλὰ δῶρα. Ἐτσι τὸν ἔλεγε: με πολλὰ δῶρα. Μόνο ἀργότερα ὁ Γυμνασιάρχης τὸν ἔλεγε ἄδωρο, γιατί δὲ μποροῦσε νὰ τοῦ ἀπαντᾷ Λατινικά... Καί νὰ ὁ Πολύδερος ἔτοιμος. Τυλιγμένος στὸ παιδικὸ του παλτὸ με τὰ κατσαρὰ μαλλιά—κατάχρυσα—σὰ φούντα στὸ κεφάλι του. Τὸν φόρτωσαν τὸν Πολύδερο περίχαρον πίσω στάλογο τοῦ Παπαχριστόλδου.

—Πιάνε καλά. Σφιχτά!

—Καλὴ ἀντάμωσ’, παπαδιά, εἶπε πανωτὰ ὁ Παπαχριστόλδος.

—Στὸ καλὸ, παπά, πὲ τὸ καλὸ νὰ νᾶρτε.

Ἐπὶ ἡ γειτονιά ξεπροβοδοῦσε τὸν Παπαχριστόλδο παραμονὲς μέρες Χριστουγέννων γιὰ τὸ γειτονικὸ χωριὸ—τρεις ὄρες δρόμο ποὺ δὲν εἶχε παπὰ νὰ ξεμολογήσει τοὺς Χριστιανούς—μέρες χρονικές, και νὰ τοὺς λειτουργήσει, νὰ τοὺς μεταλάβει.

Διαταγὴ Δεσπότη και τὰ σκυλιὰ δεμένα. Ἐπειτα τὸ χωριὸ εἶταν Τουρκόφωνο και ὁ Παπαχριστόλδος τουρκομαθὴς και χουβαρντάς, ποὺ εὐκόλα ταίριαζε με τοὺς χωριάτες.

Σὲ δυὸ λεφτὰ τᾶλογα τοὺς πέταξαν στὸ μεγάλο δρόμο. Κὴ παπαδιά ξέγνοιαστη, σάν ἔκανε τὴν προσευχή της και ἄναψε τὴν καντήλα—ὥρα ἑσπερινοῦ—δόθηκε στις δουλιές της. Καί τί δουλιές θέλαν ἑφτὰ παιδιὰ—ἑφτὰ ἀγόρια—και ἓνα σπίτι μπερχανᾶς με τόσα δωμάτια, με δυὸ τζάκια, με ὑπόγειο και αὐλή! Δούλευε και εὔχονταν:—Παναγία φύλαξ’ τὸν παπὰ μ’ φύλαξ’ τὸ παιδί μ’.

Νά, ἡ μεγαλὴ στράτα. Ὁ κάμπος δίχως πρασινάδα. Ἐνα χῶμα φρεσκοδουλεμένο και διπλοανοιγμένο. Σπαρμένο με τὴν εὐχή τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρόσμενε τὸ χιόνι—τὸ ἀγαθὸ αὐτὸ στοιχεῖο,

για να ζεσταθῆ ὁ καρπός, να μαλακώσει ἀκόμα ἡ γῆ, νάνθισει κάτω ἀπὸ τὸ ἄσπρο αὐτὸ ζεστὸ πάπλωμα, για να φανῆ πλιά τὴν ἄνοιξη πράσινο—καταπράσινο τέσσαρα δάχτυλα μπόϊ. Το δάσος στὴ μιὰ πλαγιά δίχως φύλλα πράσινο. Μὲ γυμνά τὰ κλαδιά, μὲ γυμνά τὰ μπράτσα τους τὰ δέντρα, ὡμοιοζαν σὰ δάσος βγαλμένο ἀπὸ φωτιά, ποὺ τοῦφαγε τὰ φύλλα καὶ τοῦ μάρανε τὰ κλαδιά καὶ τοὺς κορμούς,

Τώρα τᾶλογα ἀστραπή! Φλόγες πετοῦν καὶ ἄχνες φυσοῦν ἀπὸ τὰ ρουθούνια,

—Σφίγγε καλά!

Ὁ Πολύδερρος μὲ τᾶτσαλένια παιδικὰ δάχτυλά του, κρατώντας τὸν Παπαχριστόλδο ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὸν τζουμπέ του, πότε νοιώθει νὰ τινάζεται καὶ πότε νὰ πλαγιάζει, ὅμως βαστᾷ. Ταξιδεύει μὲ τὸ «πνεῦμα τῶν ἀνέμων».

Ὁ Παπαχριστόλδος θυμήθηκε τὰ νιάτα του. Συνοδιά τέτοια ἔχοντας ἔδειξε πὼς στὰ νιάτα του εἶταν παλλικάρι. Καὶ τῶδειξε προσπερνώντας ρεματιές, κατεβαίνοντας τοῦ Θρακιώτικου κάμπου πλαγιές, κόβοντας δρόμο ἀπὸ τὸ δάσος, ἀνεβαίνοντας λοφοσειρές καὶ βουνοπλαγιές, ὡς που ἀντίκρουσε στὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου τὸ χωριὸ ἀπὸ ψηλὰ σὰ μιὰ κηλίδα κόκκινη στὸν κάμπο.

—Νάτο παπά, ἔφτασαμ'.

—Τὸ γλέπω, Σουγκούν.

**

Πρὶν καλά καλά ὁ ἥλιος πέσει ἔμπαιναν στὸ χωριό, ποὺ δλο βγῆκε στὸ ἔμπα του νὰ δεῖ τὸν Παπαχριστόλδο, τὸν ξομολογητή, ποὺ ἐρχότανε νὰ τοὺς μεταλάβει.

Δυὸ μέρες ἀκόμα. Εἰκοσιτρεῖς Δεκεμβρίου. Σὲ δυὸ μέρες ἔπρεπε νὰ ξομολογήσει πεντακόσιους ἄντρες κιᾶλλες τόσες γυναῖκες καὶ νὰ τὶς μεταλάβει.

Τὸ βράδυ κείνο στάρχοντικό τοῦ προεστοῦ ἔφαγε καὶ ἤπιε ὁ Παπαχριστόλδος τὰ σαρακοστιανὰ καὶ βλόγησε τὴν «βρώσιν καὶ τὴν πόσιν» τοῦ πλούσιου τραπεζιοῦ, καὶ τᾶλλο πρωὶ ἄρχισε τὸ ξομολόγημα.

**

Τὴν παραμονὴ πιά, πρὶν ἔρτει τὸ μεσημέρι ὁ καιρὸς τὰ ξύνισε. Ὁ οὐρανὸς βαρουκάθισε στὸν ὀρίζοντα καὶ τὰ σύγνεφα ἄγ-

γίζαν θαρρείς τις βουνοπλαγιές. Και πάνω στο μεσημεριανό τραπέζι ἄρχισε τὸ Χριστουγεννιάτικο γλέντι : Τὸ ταχτικὸ παχὺ χιόνι τῆς χρονιάς, πού τὸ πρόσμενε ὁ κάμπος καὶ τὸ λαχταροῦσε ἡ γῆς.

— Παπὰ κατὰ πού πέσαμ' καὶ σήμερα καὶ αὔριο δῶ εἴμαστε.

— Τί λές, βρέ παιδί, Χριστούγεννα μακριὰ πὲ τὸ σπίτ' μου !

Τὸ χωριὸ δὲν πέρασε ὥρα καὶ ἄρχισε νὰ σκεπάζεται καλά.

Πέρα ἀπὸ τὴ μύτη σου δὲν ἔβλεπες. Πυκνὸ καὶ γιομάτο ἔπεφτε χιόνι.

Τουλοῦπες μεγάλες καὶ παχυές, πού ἡ μιὰ καβαλίκευε τὴν ἄλλη κατέβαιναν. Θαρρείς καὶ κρυφομιλοῦσαν ἀδερφωμένες. Κάτι κρυφὸ εὐχάριστο ἔλεγαν, καὶ ἄλλες τραβοῦσαν τὸ δρόμο μὲ τάξη καὶ ἄλλες πάλι μπράτσο πιασμένες θαρρείς παραδινότανε σὲ τρελλὸ χορὸ τοῦ Διόνυσου.

Ὁ Πολύδερὸς μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ὅλος χαρὰ, ἀπὸ τὸ ζεστὸ τζάκι, ὅπου ροκάνιζε ἡ στιά τὰ ξεροκούρβουλα, ἄκουγε τὰ κάλαντα τῆς παραμονῆς :

Χριστούγεννα πρωτοῦγεννα Χριστὸς πρωτογεννιέται
γεννιέται κι' ἀνατρέφεται στὸ μέλι καὶ στὸ γάλα.

Τὸ μέλ' τὸ τρῶν οἱ ἄρχοντες, τὸ γάλα οἱ παπάδες
καὶ τὰ κεροσταλάματα οἱ δώδεκ' ἀποστόλοι.

— Καὶ τὴ χρόν'.

Ἡ δασκάλα τοῦ χωριοῦ τὸ δίδαξε στὰ παιδιὰ, πού Τουρκόφωνα πὼς εἶταν, τῶλεγον περίεργα καὶ νόστιμα.

Γλυκόφωνα καὶ τοῦτος τοὺς εἶπε :

— Κερά μου, τὸ ὑγιόκα σου παπὰ νὰ τότε κάνεις
νὰ μπαίνει νὰ σὲ λειτουργάει, νὰ βγαίνει νὰ σὲ ψέλνει,
νὰ τὸν ρῶτοῦν οἱ ἄρχοντες : — Παπᾶ μου τί μυρίζει ;

— Ὅταν μὲ γέννα ἡ μάνα μου, κι' ὅταν μὲ κοιλοπόννα,
μοσχότρωγε ἀπ' τὸ πρωί, μὸσχο τὸ μεσημέρι
καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἀφράτο παξιμάδι.

— Καὶ εἰς ἔτη πολλὰ.

Ἡ φωνούλα του κουδούνιζε ἀγγελικά.

Καὶ τὸ χιόνι πλάκωσε καὶ κουκούλωσε τὶς στέγες, στόλισε τὰ δέντρα, καβαλίκεψε τοὺς φράχτες, κουκούλωσε τὶς θυμωνιές, τᾶχυρα, καὶ σκέπασε τοὺς δρόμους.

Ὁ Παπαχριστόλδος μὲ τὸ μαγγάλι τἀναμένο μπροστὰ του μέσα στὰρχοντικὸ τῆς ἐκκλησιάς, ἂν καὶ πῆρε σούρουπο ἑομολογοῦσε ἀκόμα. Ἔπρεπε πιά νὰ τελειώνει. Ξημέρωνε Χριστούγεννα. Καὶ βλογοῦσε καὶ ὠνείδιζε, καὶ ἔβαζε «κἀνόνα» καὶ ἀπαγόρευε τὴ «μετάδοση» καὶ ὠριζε στοῦ καθενὸς τὸ σφάλμα τιμωρίες.

Καί σά διάβασε καί τόν ἔσπερινό καί μάζεψε δυό τσουβάλια λειτουργιές, καί δυό κιλά στάρι γιά νά μνημονέψει τά μοιριδοχάρτσια, πού τούφερνε κάθε μιὰ γυναῖκα, ἀποτραβήχτηκε στό σπίτι τοῦ μουχτάρη νά κοιμηθεῖ γιά νά λειτουργήσῃ βαθεῖα ξημερώματα τή λειτουργία τοῦ Χριστοῦ καί νά μεταλάβει ὄλο τὸ χωριό.

* *

Ἡ καμπάνα —μιὰ μελωδικιά καμπανούλα— χτύπησε βαθεῖα νύχτα, ἀκόμα. Ὅλο τὸ χωριό ξύπνησε. Τά σκυλιὰ βάβηξαν καί τὸ ἀντιβόισμα ἀκουγότανε στή σιγαλιά τῆς ἁγίας νύχτας.

Ὁ οὐρανός κι' αὐτὸς χαρούμενος ξάνοιξε καί φανερώθηκαν καί τᾶστρα στό στερέωμα, —παγωμένα κι' αὐτὰ ἀπὸ τὸ κρύο τῆς νύχτας,— νά τρεμοσβύνουν σάν κινήλια. Οἱ πορτοῦλες μέσα ἀπ' τοὺς φράχτες ἄνοιγαν. Ἡσκιοὶ μακρνοὶ δρασκέλιζαν τὸ χιόνι. Φαναράκια φώτιζαν τὸ προσπέρασμα στοὺς δρόμους, πού χωμένοι στενοὶ καί λοξόδρομοὶ μέσα σὲ φράχτες χανόταν καί σβῆναν. Τά κοκόρια λάλησαν καί ξαναλάλησαν, καί τὰ βελάσματα τῶν ἀρνιῶν ἔφταναν ἀπὸ μακριὰ, σάν παράπονο.

Κι' ὁ Παπαχριστόλδος τὴν ὥρα τούτη διάβαζε τὸν ἐξάψαλμο. Ἡ βροντερὴ φωνή του ἄνοιγε τίς καρδιές τῆς χωριατιάς. Πότε ξανάκουσαν τέτοια φωνή μελωδικιά. Πότε εἶδαν τέτοιο ἱερέα μεγάλοπρεπο :

Καί ἡ λειτουργία ἔγινε μὲ κατάνυξη. Ὁ μικρὸς Πολύδερρος, πού καβάλλα πίσω ἀπὸ τὸν πατέρα ταξίδευε γιά πρώτη βολὰ στή ζωὴ του μακριὰ ἀπὸ τὴν μάνα τὴν παπαδιά, μὲ τὴ φωνούλα του πού τρυποῦσε τὸν τροῦλλο τῆς ἐκκλησιάς, ἔψελνε, σά δόκιμος—τὸ θαῦμα τοῦ χωριοῦ — ψάλτης : «Τί θαυμάζεις Μαριάμ», «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε», καί εἶπε τίς καταβασίες, τὸ δοξαστικό, εἶπε τὴ δοξολογία, εἶπε τὸν ἀπόστολο καί τὸ χερουβικό. Ἡ λειτουργία τέλειωσε μεγάλοπρεπα καί κατάνυχτικά. Οἱ χωριανοὶ ὄλο ἀπὸ χαρὰ μετάλαβαν, προσκύνησαν κι' ἀποτραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ὅπου πλούσιοι καί φτώχῃ ἔφαγαν τὸ πρωινὸ τους καί ὕστερα ἀπὸ νηστεία σαραντᾶήμερο, πού ἔτρωγαν νερόβραστο φασοῦλι, πράσο ὠμὸ καί τουρσί λάχανο, ἔβαζαν στό στόμα τους χοίρινη μυρωδάτη μπριζόλα καί τραβοῦσαν τὸ ἀγνό τους κρασί, ἕνα μπογιαμά, πού συντάρραζε τὰ σωθικά.

* *

Κι' ὁ Παπαχριστόλδος μακριὰ γιά πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴ παπαδιά του, ἀπὸ τὰ ἑφτά παιδιά του, ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἀπὸ τὴν ἐκ-

